

23.5.2023

FINLANDS LANDRAPPORT 2021-2022

KNS representantskapsmöte, Helsingfors, 30 – 31 maj 2023

Social och hälsovårdsreformen godkändes

Regeringens proposition om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet godkändes i riksdagen den 23 juni 2021.

Ansvar för ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet överfördes från kommunerna till de 21 nya välfärdsområdena den 1 januari 2023. Syftet med reformen är att skapa en jämlikare tillgång till tjänster och att minska hälso- och välfärdsskillnaderna mellan människor.

Välfärdsområdenas verksamhet finansieras huvudsakligen med statlig finansiering och delvis med kundavgifter som tas ut av dem som använder tjänsterna. Välfärdsområdenas finansiering är allmän icke-öronmärkt finansiering och den fördelas mellan välfärdsområdena på basis av kalkylerade faktorer som beskriver servicebehovet och omgivningsfaktorerna i fråga om uppgifterna inom social- och hälsovården och räddningsväsendet. Dessutom bestäms en del av finansieringen enligt invånarunderlaget och enligt ett kriterium för främjande av välfärd och hälsa. Finansieringen av räddningsväsendet påverkas dessutom av en riskfaktor.

Utbildning, småbarnspedagogik, kultur, miljöskydd och tekniska tjänster samt många servicetjänster ordnas fortfarande i kommunerna efter social- och hälsovårdsreformen. Kommunerna och välfärdsområdena har ett delat och gemensamt ansvar för att främja välfärd och hälsa.

Välfärdsområdesfullmäktigeval hölls i januari 2022. JHL publicerade sina egna målsättningar inför valet. Utgående från målsättningarna utformade vi material för valarbetet. Ett betydande antal JHL-aktiva från olika regioner kandiderade i välfärdsområdesfullmäktigevalet. Dessa beslutsfattare är även i framtiden i en nyckelposition för att främja JHL:s målsättningar och personalens ställning både regionalt och nationellt.

Beredningen av välfärdsområdena och inledningen av deras verksamhet har följts upp vid JHL:s regionkontoren och regiongrupperna. Ett viktigt fokus har varit att säkerställa personalrepresentation inom olika beredande organ. Regionerna har bland annat arbetat för att även servicetjänsterna (såsom städning, bispisning, fastighetsskötsel, ICT) ska struktureras hållbart inom de nya välfärdsområdena, och att förvaltningsstadgorna märkbart ska inkludera hörande av personalen och personalrepresentation bland annat i personalsektionen.

Personalens tillräcklighet och tillgången till arbetskraft inom social- och hälsovården

Social- och hälsovårdsministeriet inledde i november 2021 ett förvaltningsövergripande strategiskt program för att säkerställa en tillräcklig personal och tillgången till arbetskraft inom social- och hälsovården. Avsikten var att finna hållbara lösningar för att täcka behovet av arbetskraft inom social- och hälsovården nu och under de kommande åren.

Plattformen för programmet utgjordes av ministeriernas gemensamma huvudarbetsgrupp med flera myndigheter. Också arbetsmarknadsparterna var representerade.

Som ett led i programmet bereddes en färdplan för åren 2022-2027, över 40 konkreta åtgärder för åren 2022–2023 och rekommendationer och utredningar från olika synvinklar.

Målet är att minska personalbristen inom social- och hälsovården, öka branschens dragningskraft och få personalen att stanna kvar i branschen. För att uppnå detta behövs en tillräcklig utbildningsmängd och etisk internationell rekrytering, utveckling av utbildningsinnehållen, omorganisering av arbetsfördelningen och arbetet, mångsidigt utnyttjande av teknologiska lösningar, olika metoder för att förbättra personalens förutsättningar att orka arbeta och gör ett gott arbete.

Kollektivavtalsrörelsen 2022

Förbundets avtalsrörelse under våren 2022 omfattade alla avtalsområden. Avtalsomgången framskred i huvudsak rätt så smidigt. Resultaten följde den så kallade allmänna linje som de övriga arbetsmarknadssektorerna hade stakat ut. Inom kommunsektorn, med många avtalsområden som på ett eller annat sätt är kopplade till varandra, innehöll förhandlingarna mest krumbukter. Familjeledighetsreformens reflektioner och införande i kollektivavtalen var avtalsrörelsens svåraste textfråga som tog mest tid att lösa.

Avtalsrörelsen innehöll för kommunsektorns del en mycket lång förhandlingsfas i många skeden. Förhandlingarna kom igång i januari och uppgörelsen nåddes först den 8 juni 2022. Under våren utlystes historiskt omfattande arbetskonflikter. Under vårens lopp kom förhandlingarna först att hänskjutas till riksförlikningsmannens ledning och efter ett förkastat medlingsbud tillsatte arbetsministern en förlikningsnämnd, som mycket sällan tidigare använts, för att söka en lösning. Efter att vårdfackens förhandlingsorgan Sote rf (Tehy, Super, Erto) förkastade förlikningsnämndens medlingsbud, förhandlade de övriga parterna (arbetstagarparten KT, förhandlingsorganisationen JAU (JHL, Jyty) och högt utbildades förhandlingsorganisationen FOSU) utgående från budet fram ett separat avtal som undertecknades den 8 juni 2022. Avtalet innehöll, utöver löneförhöjningarna, *ett exceptionellt utvecklingsprogram för lönerna*. Av textfrågorna kan särskilt nämnas förverkligandet av familjedagvårdarnas månadslön, som utgjort ett långvarigt mål.

KT och Sote rf godkände till slut den 3 oktober 2022 riksförlikningsmannens medlingsbud och därefter rådde arbetsfred inom hela det kommunala fältet och alla arbetstagare omfattades av kollektivavtal.

Inom den privata sektorn omfattade avtalsrörelsen alla avtalsområden. Förhandlingarna drog långt ut på tiden. Förhandlingarna körde igång i oktober 2021 och de sista förhandlingsresultaten erhöles först i medlet av augusti 2022. De svåraste förhandlingarna fördes den här gången inom den privata undervisningsbranschen. Där behövdes förlikning. Branschen utlyste också en arbetskonflikt för tiden 3–10 maj 2022.

Under vårens lopp utlystes olika konfliktåtgärder för att sätta fart på förhandlingarna. Regionerna spelade en betydande roll som förespråkare under avtalsrörelsen. Konfliktberedskapen höjdes genom att utbilda föreningarna och det ordnades infotillfällen om övertidsförbud och förbud mot att byta skift. Regionerna fungerade också som motorer för strejkåtgärder. Strejkåtgärderna förbättrade vår synlighet i regionerna och höjde iveren att ansluta sig till förbundet. Strejker ordnades i Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla, Åbo, Tammerfors, Jyväskylä, Kuopio, Uleåborg och Rovaniemi. På många strejkorter ordnades manifestationer.

Det nuvarande avtalet gäller 1.5.2022–30.4.2025. En sammanställning av löneökningarna som helhet finns i länken: <https://www.jhl.fi/sv/arbete/kollektivavtal/sh-avtalet/>

De utmanande avtalsförhandlingarna och förbundens olika intressen har också satt det fackliga fältets enhetlighet och solidaritet på prov på ett otrevligt sätt. I fortsättningen måste man aktivt jobba för att fackrörelsen igen ska hitta en gemensam melodi när det gäller löntagarnas intressebevakning för att på det sättet lyckas stå emot arbetsgivarsidans attacker. Fackförbunden har en betydelsefull ställning vid arbetsmarknadsbordet då man förhandlar om kollektivavtal. Det är dags att förhandlingsvägen hitta en ny arbetsmarknadsmodell för fackförbunden som stöder låglönebranscherna.

Representantskapsvalet 2022

I representantskapsvalet valde vi nya ledamöter i förbundets högsta beslutande organ. Valdeltagandet i representantskapsvalet var 30,9, vilket var tre procentenheter högre än i valet 2017. Rösterna fördelas rätt jämnt mellan elektroniska röster (50,5 procent) och poströster (49,5 procent). Den största potten gick till valförbundet JHLsossarna jämte obundna som fick 70,57 procent av rösterna och 87 ledamöter, precis som i föregående val. Valförbundet Vänstern jämte obundna kammade hem 28,85 procent av rösterna och fick 33 ledamöter i representantskapet. Kandidaterna utanför valförbunden fick 0,58 procent av rösterna och blev utan plats i representantskapet.

Av de invalda var 80 kvinnor och 40 män. Den yngsta ledamoten är 28 år, den äldsta 67. Det nya representantskapet har en medelålder på 52 år. Representantskapet förnyades också på ett betydande sätt eftersom 70 av de invalda ledamöterna är nya.

Den sittande ordföranden Päivi Niemi-Laine och branschchef Håkan Ekström fortsätter lotsa förbundet. Saila Ruuth valdes som efterträdare till den pensionerande branschchefen Teija Asara-Laaksonen.

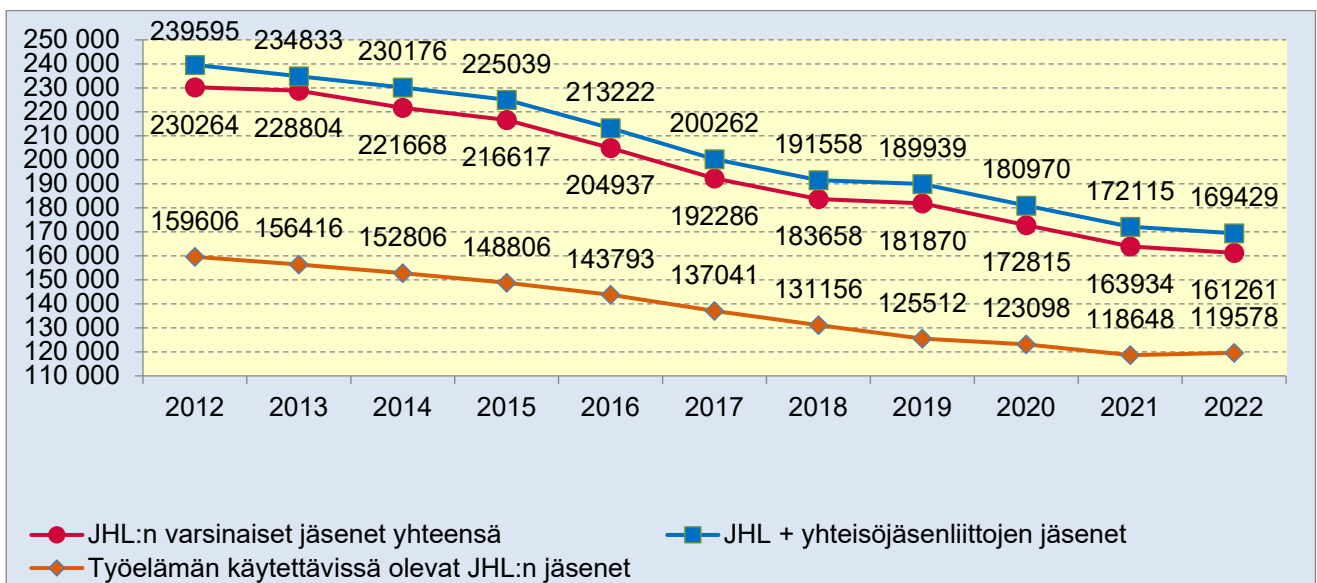

Många nya löntagarmedlemmar

Förbundets totala antal medlemmar 31.12.2022 var 169 429 (jfr. 2021, totalt 172 115 medlemmar). I det totala antalet medlemmar ingår 8 168 (8 181) medlemmar i JHL:s organisationsanslutna förbund. Antalet ordinarie medlemmar i JHL var vid årsskiftet 161 261 (163 934), dvs. 1,6 procent färre än året innan. Antalet medlemmar som stod till arbetsmarknadens förfogande och som betalade full medlemsavgift svängde något uppåt för första gången under JHL:s historia.

Antalet nya medlemmar som anslöt sig till facket var **10 593 fler än året förut.**

Nedgången i antalet medlemmar har märkbart kunnat bromsas bland annat tack vare den synlighet som arbetskonflikterna gett och tack vare den sänkta medlemsavgiften och lyckad marknadsföring. Antalet nya medlemmar ökade markant under strejkmånaderna men också under medlemsrekryteringsveckorna i november, då man besökte många arbetsplatser och skolor och satsade på marknadsföring i olika medier.

Figur: Utveckling av JHL:s medlemsantal 2012–2022

JHL:s ordinarie medlemmar totalt

JHL:s medlemmar + samorganisationernas medlemmar

JHL:s medlemmar som står till arbetslivets förfogande

Könsfördelningen vid årsskiftet var 113 133 kvinnor (113 126), 48 014 män (50 104) och 114 icke-binära. Således cirka 70 procent kvinnor och 30 procent män. Antalet nya medlemmar var 19 071 (8 478), utav vilka 15 619 (7 108) var löntagare. Antalet nya medlemmar som anslutit sig under ett år är det största under JHL:s 17-åriga historia. Antalet nya studerandemedlemmar var 3 062 (1 179). De flesta anslöt sig under strejkvåren. Under till exempel mars till maj månad anslöt sig totalt 8 002 nya löntagarmedlemmar.

År 2022 utträdde totalt 16 045 (13 203) medlemmar ur förbundet. Medlemmarnas medelålder var 54 år (54) och de nya medlemmarnas medelålder var 37 år (36).